

K İ T A P L A R D A N H A B E R

JELAVICH, CHARLES ve BARBARA: *The Establishment of the Balkan National States, 1804-1920*. Seattle ve Londra, University of Washington Press, 1977. xii+358 s.

A IV 3114

Bu kitap, Doğu Orta Avrupa tarihini geniş ve sistemli olarak inceleme amacını güden ve onbir ciltten oluşması öngörülen bir dizinin VIII. cildir. Dizinin önemi, bugüne değin bölge ülkelerindeki tarihçilerin çoğunlukla yalnızca kendi ülkelerinin geçmişini yazmayı yeğ tutmalarına karşılık, bu dizinin, Doğu Orta Avrupa tarihini bir bütün olarak ele almasıdır. Onbir cildin yayımlanması tamamlandığında, bunların birbirini tamamlayan bir bütün oluşturması öngörülmüştür. Bununla birlikte, yorum ve görüş açısı bakımından sorumluluk tümüyle kitapların yazarlarına aittir. Dizinin kapsamına giren bölgenin sınırları, batıda Almanca ve İtalyanca konuşan halkların doğudaki dil sınırı; doğuda ise, Rusya/Sovyetler Birliği'nin siyasal sınırlarıyla belirlenmektedir. Bölge, halkların ulusallaşma süreci, ekonomik ve siyasal bakımdan incelenmektedir. Hiçbir cilt tek bir ülkeyi ele almamaktadır. Amaç, geçmişi, daha sonraki duygu ya da emeller açısından yorumlamak değil, sözkonusu dönemde önemli olan coğrafi ya da siyasal birimler üstünde durmaktır.

Indiana Üniversitesi'nin tarih bölümünde öğretim üyesi olan Charles ve Barbara Jelavich tarafından hazırlanan kitapta, 1804-1920 yılları arasında Balkanlarda kurulan yedi ulusal devlet ele alınmaktadır. Bu yedi devlet, Arnavut, Bulgar, Hırvat, Yunan, Romen, Sırp ve Sloven devletleridir. İlk Balkan ayaklanması olan 1804'teki Sırp ayaklanmasının ardından Balkan halkının kendisini Osmanlı ve Habsburg yönetiminden kurtarması yüzyılı aşkın bir süre almıştır. Önce Sırlar ve Yunanlılar, en sonra da Arnavutlar ve Hırvatlar bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır. Her halkın ulusal bağımsızlık kazanması, kendine özgü bir biçimde olmuştur. Yazarlar, Osmanlı İmparatorluğu ve Avrupa bağlamı içinde, Balkan halkları arasındaki zıtlık ve benzerlikleri araştırmaktadırlar.

Kitabın içindekiler şunlardır: 1. Osmanlı bağlamı (3). — 2. Sırp İhtilâli (26). — 3. Yunan İhtilâli (38). — 4. Özerk Sırp Devleti (53). — 5. Yunan Krallığı (68). — 6. 1853'ten önce Eflâk ve Buğdan (84). — 7. 1786'ya kadar Osmanlı İmparatorluğu: Reformlar (99). — 8. 1876'ya kadar Birleşik Prenslikler (114). — 9. — 1876'ya kadar Bulgar Ulusal Hareketi (128). — 10. Yetmiş yıllarının bunalmı (141). — 11. 1896'ya kadar Özerk Bulgaristan (158). — 12. Balkan devletleri: 1914'e kadar iç politika gelişmeleri (170). — 13. Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'dan çekilmesi (207). — 14. Arnavutluk'un kurulması (222). — 15. Habsburg İmparatorluğu'nda Balkan ulusları (235). — 16. Balkanlarda kültürel gelişimler (266). — 17. Birinci Dünya Savaşı (284). — 18. Savaş -sonrası yerleş-

meleri (298). — 19. Sonuç (320). — Bibliyografya (329). — Dizin (453). — Haritalar: 1. Osmanlı İmparatorluğu, 1815 (21). — 2. Boğazlar (24). — 3. Sırbistan'ın yayılması, 1804 — 1913 (57). — 4. Yunanistan'ın yayılması, 1821-1919 (79). — 5. Romanya'nın genişlemesi, 1861-1920 (126). — 6. Ayastefanos Muahadesi: Berlin Kongresi (154). — 7. Bulgaristan'ın genişlemesi, 1878-1919 (166). — 8. Makedonya bölgesi, 1913 (218). — 9. Arnavutluk, 1913 (231). — 10. Habsburg askerî cephesi (249). — 11. Balkan devletleri, 1914 (262). — 12. Sırp, Hırvat ve Sloven krallıklarının kuruluşu, 1920 (303). — 13. Birinci Dünya Savaşından sonra Balkanlar (317).

BABIR, KARL M.: *Ottoman Rule in Damascus, 1708-1758*. Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1980. xxix+216 s.

A IV 5141

Bir doktora tezi olan bu kitapta, Prof. Barbir, 1708-1758 yılları arasında Şam'da Osmanlı yönetimini incelemektedir. İstanbul'daki Osmanlı arşivlerinden yararlanarak yaptığı araştırmalar sonucunda, yazar, onsekizinci yüzyılda Şam'da Osmanlı yönetimine ilişkin olarak daha önce yapılmış olan yorumlardan farklı bir görüş öne sürmektedir. Prof. Barbir, genellikle yüzyılın bütünü için öne sürülen başlıca temalardan birisi olan gerileme ve duraklama temalarının onsekizinci yüzyılın yalnızca ikinci yarısı için geçerli olduğunu; Osmanlı devlet arşivlerinin, yakın doğudaki Osmanlı yönetiminin, daha önceki araştırmalar sonucu ortaya konan görüşten daha dengeli ve gerçekçi bir görüşle ele alınmasına olanak verdiğini belirtmektedir. Yazar, Şam'daki Osmanlı yönetimine yerel bakış açısından çok, merkezî hükümet açısından bakmakta ve bu yönetimi daha geniş bir Osmanlı bağlamı içine yerleştirmeye çalışmaktadır. Yazar, Osmanlı devletinin Şam'daki yönetim yapısını birbiriyle ilişkili üç alanda yeniden canlandırmaya çalıştığını öne sürmektedir: sorunların eyalet valiliğinde merkezileştirilmesi; yerel grupların durdurulması ve Şam'dan, Arabistan'ın kutsal kentlerine her yıl yapılan hac seferinin yeniden düzenlenmesi. Prof. Barbir, Osmanlıların Nasuh Paşa'nın valiliği ile başlayarak Şam'daki eyalet yönetimini sağlamlaştırma ve ıslah etmeye yönelik etkin bir program uyguladıklarını, bunun 1757 sonlarıyla 1758 başlarında hac kervanının Bedevilerin saldırısına uğramasına değin sürdüğünü, ancak bu tarihten sonra programın işlerliğinin sona erdiğini öne sürmektedir.

Kitabın içindekiler şunlardır: Tablolar listesi (IX). — Çevriyazı ve tarihlere ilişkin not (XI). — Kısaltmalar (XIII). — Şam valileri, 1708-1758 (XV). — Ön söz (XVII). — Giriş (3). — Haritalar (11, 12). — I: Şam yönetiminde değişen modeller (13). — Osmanlı eyalet yönetimi (14). — Birinci model dizisi: Vali'nin işlevlerinin sınırlandırılması (33). — İkinci model dizisi: eyaletin merkezileştirilmesi (44). — Azm'lar ve Şam'ın yönetimi (56). — II: Eyalet gruplarının dizginlenmesi: Ayan, Yeniçeriler ve Kabileler (65). — Ayan (67). — Yeniçeriler (89). — Kabileler (97). — III: Hac: Şam'da Osmanlı yönetiminin merkezi (108). — Malî temel (110). — Sürre (126). — Hac kaleleri şebekesi (133). — Hac kervanının örgütlenmesi (151). — *Cerde* ve hac güvenliği (167). — Sonuç (178). — Ekler: I. Şam valilerinin başlangıçtaki rütbe ve mevkileri, 1516-1757 (181). — II.

Şam valilerinin işgal ettikleri en yüksek makamlar, 1516-1757 (182). — III. Şam'daki yeniçerilerin (*yerli kullar*'ın) maaş kaynakları, (1706) 183. — IV. Haç gelirleri ile haç giderleri tahmini (*tertip defterleri*) (184). — V. Şam eyaletinin hesap özeti, 1741-1742, 1759-1760 (191). — VI. *Devre* gelirleri, 1771-1772 (193). — VII. Şam ve Medine arasında Hac kale şebekesi (196). — VIII. Haç giderleri, 1742-1743 (198). — IX. Hac kervanına karşı girişilen saldırı, 1517-1757 (200). — Bibliyografya (203). — Arşivler. Osmanlı arşivlerine ilişkin not (203). — Elyazmaları, basılı kaynaklar, ikinci derecede yapıtlar, başvuru kitapları (205). — Dizin (213).

ÜSTÜN, KEMAL: *Menemen Olayı ve Kubilay*. İstanbul, Çağdaş Yayınları, 1978 (ikinci bas.). 159 s.

A IV 3282

Çağdaş Yayınları'nın, Tarih - Anı - Gezi - Olay dizisinin 16. kitabı olarak yayımlanmış olan bu eser, Menemen'de gericiler tarafından öldürülen Kubilay ile aynı okulda öğretmen ve olayın görgü tanığı olan Kemal Üstün tarafından yazılmıştır. Kitapta Menemen olayının gerisindeki gerçekler anlatılmaktadır.

Kitabın içindekiler şunlardır: Kubilay'ın yaşam çizgileri (5). — Önsöz (7). — Yıl 1930, anılar (9). — Bir başka Kubilay (31). — Kubilay anıtı (32). — Menemen Türkocağı beyannamesi (35). — Gazi Mustafa Kemal'in mektubu (36). — Menemen olayı ve 1930 basını (38). — Bir belge (54). — Babam Kubilay (96). — Yıl 1970 ve 1917 (97). — Derlemeler (102). — Atatürk diyor ki (147). — Kitap için ne dediler (151). — Kubilay için yayımlanan kitaplar (155). — Sözlük (156). — İçindekiler (159).

Fifth International Congress of Turkish Art (edit. G. Fehér). Budapeşte, Akademiái Kiadó, 1978. 943 s.

A VI 3895

Bu kitap 1971 yılında Budapeşte'de toplanan Uluslararası Beşinci Türk Sanatı Kongresi'ne sunulan bildirilerinden oluşmaktadır. Türk Sanatı Kongreleri Daimi Komitesi'nce yürütülen bu kongrelerin birincisi 1959'da Ankara'da; ikinci kongre 1963'te Venedik'te; üçüncü kongre 1967'de Cambridge'de; dördüncü kongre 1971'de Aix-en-Provence'da toplanmıştı. Macar Ulusal Müzesi'nce düzenlenmiş olan beşinci kongrenin açılış konuşmasını yapan Kongre Başkanı Ference Fülep, Macar halkı ve Macaristan tarihi ile Türk tarihi ve sanatları arasındaki bağıntıyı vurgulayarak, daha beşinci yüzyılda, bu günkü Macaristan topraklarında Türklerle yakından bağıntılı ve onlarınkine benzer bir yaşam süren halkların yaşamış olduğunu, doğal olarak bu ilk ilişkilerin, Macar halkının dil, günlük yaşam, giyim, alışkanlıklar gibi çeşitli yönlerini derinden etkilediğini belirtmektedir. Fülep, daha sonra, onaltıncı yüzyıl ortalarında, macaristan'da Osmanlı yönetiminin başlangıcında, Balkanların büyük bir kesiminde bir Türk yaşam biçiminin gelişmiş olduğuna değinmekte, Osmanlı yönetiminin sona ermesiyle Türk ve Macar halkları arasındaki ilişkilerin dostça geliştiğini belirtmektedir. Ference Fülep, daha yirmi

otuz yıl öncesine değin, Macar araştırmalarının birbirine tam anlamıyla zıt iki eğilim gösterdiğini, bunlardan birinin Osmanlıların Macarlar üstündeki kültürel etkisine gereğinden çok ağırlık verirken, ötekinin bu etkiyi tümüyle yadsıdığını; ancak konuya objektif bir yaklaşımla eğilen yeni araştırmaların, Türk etkisinin Macar kültür tarihindeki gerçek yerini ve değerini ortaya koyduğunu öne sürmektedir.

Kitap, Kongreye çeşitli ülkelerden katılan Türk ve İslâm sanatı alanındaki araştırmalarıyla uluslararası düzeyde tanınmış bilim adamlarının sundukları doksan bildirinin büyük çoğunluğunu kapsamaktadır. Bu bildiriler özellikle mimari, seramik, İslam resmi, kaligrafi, maden işleri, dokumalar, halılar ve güzel sanatların öteki dallarına ilişkindir. Kitapta yeralan çok sayıda resim okuyucuların ilgisini artırmaktadır.

Kitapta yeralan bildiriler şunlardır: Giriş (9). — Genel program (11). — Katılanların listesi (13). — Macar Milli Müzesi'nde açılış oturumu (15). — Sergiler (23). — Ivan Stchoukine (1886-1975)'in anısı için (25). — Stchoukine'in bilimsel eserlerinin bibliyografyası (27). — *Akalay, Z.*: The forerunners of classical Turkish miniature painting (31). — *Alparslan, A.*: The Ottoman sultans who were calligraphers (49). — *Altun, A.*: Notes on the architects and designers of the Artukid period (51). — *And, M.*: Ottoman figural representation in ephemeral and perishable art objects in the 16th century (53). — *Antonius, S.*: The tiles of the dome of the rack in Jerusalem (55). — *Arik, R.*: Neue Forschungen über anatolisch-türkische Kunst während der Verwestlichungsperiode (57). — *Artuk, C.*: Nişân-ı âli imtiyaz (with an English summary) (71). — *Artuk, İ.*: Yavuz Sultan Selim'in güney-doğu Anadolu'nun fethi ile ilgili sikkeleri (with an English summary) (79). — *Aslanapa, O.*: The Timurid and Herat book bindings with original inscription in the libraries of Istanbul (91). — *Atasoy, N.*: Matrakçı's representation of the seven-towered Topkapı Palace (93). — *Atıl, E.*: Ahmed Nakşi, an eclectic painter of the early 17th century (103). — *Atsız, B.*: Türkische Kunstgegenstände im Bayerischen Armeemuseum in Ongolstadt (125). — *Batur, A.*: L'Art nouveau d'Istanbul et ses particularités (147). — *Bayram, S.*: Medallioned genealogies (Silsilenâme's) (161). — *Berk, N.*: Quelques aspects des calligraphies pictographiques dans les anciennes écritures turques (167). — *Berker, N.*: Saray mendilleri (with an English summary) (173). — *Bilgin, I.*: Über die Tekke-Architektur des 13. Jahrhunderts in -Anatolien (183). — *Binney, E.*: A lost manuscript of Murad III (191). — *Carswell, J.*: Syrian tiles (203). — *Cezar, M.*: Principles and regulations of construction and restoration during the Ottoman period (205). — *Crowe, Y.*: İznik and the Chinese manner: waves and vines (207). — *Çağatay, N.*: The maşjid of Doğan Aslan (215). — *Çağman, F.*: The miniatures of the Divan-ı Hüseyini and the influence of their style (231). — *Çağ, K.*: Two metal Koran cases recently discovered in the Topkapı Palace Museum (261). — *Demiriz, Y.*: Bemerkungen über geometrische Dekoration in der türkischen Kunst (267). — *Denny, W. B.*: Ceramic revetments of the Mosque of Rüstem Pasha (269). — *Durul, Y.*: Ornamentalschrift auf Teppichen und Gebetsteppichen (291). — *Esin, E.*: Togrıl and sungkur, two Turkish emblematic prey-bird motifs (295). — *Fehérvári, G.*: An illustrated Turkish Khamsa of Nizâmi (323). —

Genim, M. S.: Mihraplı ve minberli namazgâhlar (with an English summary) (339). — *Gerä, Gy.*: Türkische Keramik in Ungarn, einheimische und importierte Waren (347). — *Gervers-Molnär, V.*: Turkish tiles of the 17th century and their export (363). — *Golvin, L.*: Quelques lueurs sur la possible origine des tissages à points noués (385). — *Göyünç, N.*: Ottoman caravanserais from the 17th century (391). — *Grube, E. J.*: An Ottoman brass mosque lamp with engraved design (393). — *Gürçay, H.*: La turbé de Hacı Tuğrul sur la route de Ankara-Polatlı (395). — *Güreşsever, G.*: Two newly discovered caravanserais of Urfa (407). — *Haase, C. P.*: The Türbe of Buyan Quli Khan at Bukhara (409). — *Hamdy, N. I. A.*: Cairene ornamental tradition in the Ottoman architecture of Egypt (417). — *Ilhan, N.*: Les "buzhane" de Konya (magasins frigorifiques de l'Époque seldjoukide) (423). — *Iller, F.*: Über einige bedeutende türkische Bauten in Osmancik und İskilip (433). — *Inal, G.*: The influence of the Kazvin style on Ottoman miniature painting (457). — *Ivanov, V. K.*: The peculiarities of the style of Yakut bone carving in the 18-19th centuries (concerning the folk traditions and interrelations of the cultures in Yakut applied art) (477). — *Karamağaralı, B.*: A ceramic oven discovered in Ahlat (479). — *Karamağaralı, H.*: Einige Gedanken zur Rekonstruktion der Hunad - Moschee und zur Chronologie der Hunad - Baugruppe in Kayseri (495). — *Keramelli, C.*: Neue Dokumente aus dem Museum für Türkische und Islamische Kunst in Istanbul und Einige Urkunden, die die Namen seldchukischer Sultane und Emire enthalten (539). — *Khalikov, A. K.*: Architecture of Bulgaria of the pre-mongolian period (539). — *Kiel, M.*: Aspects of Ottoman - Turkish architecture in Albania (541). — *Kreiser, K.*: "...dan die Turcken leiden khain Menschen Pildnuss": über die Praxis des "Bilderverbotst bei den Osmanen (549). — *Kuban, D.*: The complex of Bayazid II at Edirne (557). — *Kuran, A.*: The mosque of Sinan (559). — *Malekzadeh, F.*: Persian remains in Anatolia (569). — *Meinecke, M.*: Die osmanische Architektur des 16. Jahrhunderts in Damaskus (575). — *Meinecke-Berg, V.*: Iznik - Fliesen in Aleppo (597). — *Merçil, E.*: Die Bautätigkeit der Salguriden nach historischen Quellen (599). — *Merey, L. Ş.*: Kusevleri-serçesarayları (with an English summary) (605). — *Merklinger, E.*: Possible Seljuk influence on the dome of *Gol Gumbad* (613). — *Mutlu, A.*: La maison turque (629). — *Nicolescu, C.*: La broderie de l'époque ottomane en Roumanie (641). — *Ögel, S.*: Der Gartenpavillon in der osmanischen Malerei (653). — *Önder, M.*: Le mode de se vêtir et de se parer chez les dame seldjoukides (655). — *Öney, G.*: Comparison of a group of Anatolian Seljuk türbes with great Seljuk-Ilkhanid türbes in Iran (665). — *Önge, E.*: Un edifice seldjoukide inconnu à Aksaray - Niğde (691). — *Önge, Y.*: The original architecture of Irgandi bridge in Bursa (693). — *Orhonlu, C.*: Town architects (705). — *Renda, G.*: Wall paintings in Turkish houses (711). — *Rogers, J. M.*: The inscription of the cistern of Ya'qub Shah Almiḥmandar in Cairo (737). — *Sinemoğlu, N.*: A typical Anatolian town: Safranbolu (739). — *Sims, G. E.*: The Turks and illustared historical texts (747). — *Şiper, O.*: Batı Anadolu'da Türk konutu (with a German summary). (773). — *Skelton, R.*: Characteristics of later Turkish jade carving (795). — *Strika, V.*: Baghdad architecture of the Ottoman period (809). — *Tayla, H.*: L'emplacement du minaret dans le plan de la mosquée turque et son effet architectural

(811). — *Terzioğlu, A.*: Die architektonischen Merkmale der seldschukischen, mameluckischen und osmanischen Krankenhäuser und ihre Einflüsse auf die abendländischen Hospitäler (827). — *Tör, V. N.*: Über die türkischen Volkstänze (857). — *Tükel - Yavuz, A.*: The geometric patterns of Anatolian Seljuk decorated vaults (863). — *Ünal, R. H.*: Notes sur l'ancien réseau routier entre Malatya et Diyarbakır (881). — *Yavuz, Y.*: European influence on Turkish national architecture during the second constitutional period (23 July, 1908-21 December, 1918) (891). — *Yetkin, Ş.*: The kilims in Ottoman court style discovered in Divriği Ulu Mosque (907). — *Yetkin, S. K.*: La philosophie de l'art Turc (921). — *Yurdayın, H.*: The importance of Matrakji Nasuh's Tarih-i Feth-i Şikloş for some Hungarian cities of the 16th century (925). — *Zick - Nissen, J.*: Beobachtungen zur Lokalisierung, Datierung und Historie osmanischer Feinkeramik des 17. Jahrhunderts (927).

ŞADAN KARADENİZ